

Asia: VN/14603/2019

Tupakoinnin järjestäminen vankiloissa

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajia pyydetään lausunnoissaan arvioimaan muistiossa esitettyjä vaihtoehtoja vankien tupakoinnin järjestämiseksi. Erityisesti lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa eri toteuttamisvaihtoehtojen terveys-, kustannus- ja toiminnallisiin vaikutuksiin. Lausunnonantajia pyydetään myös ottamaan kantaa siihen, edellyttääkö eri toteuttamisvaihtoehtojen toteuttaminen viranomaisille lisämäärärahoja vai onko järjestelyt toteutettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa. Lisäksi lausunnossa tulisi ottaa kantaa siihen, mikä olisi paras vaihtoehto tupakoinnin järjestämiseksi.

LAUSUNTO

Lausuntopyyntö

17.03.2020 VN/14603/2019

Filha ry

Tupakoinnin järjestäminen vankiloissa

Keuhkoterveysjärjestö Filha ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto oikeusministeriön arviomuistiosta koskien tupakoinnin järjestämistä vankiloissa.

Tausta

Tupakointi on vankien keskuudessa tavallista ja usein runsasta. Tupakointi aiheuttaa vangeille merkittävää terveyshaittaa ja näkyy sairastuvuuden ja kuolleisuuden lisääntymisenä. Tutkimusten mukaan terveyshaittoja seuraa sekä vankien omasta tupakoinnista, että ympäristön tupakansavulle altistumisesta vankilassa. Arviomuistiossa korostetaan, että nykyinen lainsäädäntö ei tarpeeksi hyvin suojaa vankeja ja vankilahenkilökuntaa tupakansavulle altistumiselta vankilan sisätiloissa, jos

tupakointi vankiselleissä on sallittu. Vuonna 2015 voimaan tulleen vankeuslain (767/2005) pohjalta tupakointi vankien asuintiloissa voidaan kieltää. Tupakoinnin kieltämisellä vankiloiden sisätiloissa olisi tutkimusten mukaan selkeitä myönteisiä terveysvaikutuksia paitsi vangille itselleen myös muille vangeille sekä vankilan henkilökunnalle. Vankilahenkilökunnan tupakointi on jo nyt kielletty vankilan sisätiloissa.

Lausuntopyynnössä Oikeusministeriö pyytää lisätietoa erityisesti toteuttamisvaihtoehtojen terveys-, kustannus- ja toiminnallisista vaikutuksista sekä siitä, onko muutokset mahdollista toteuttaa viranomaisen nykyisillä resursseilla. Lisäksi lausujia pyydetään ottamaan kantaa siihen, mikä arviomuihistiossa ehdotetuista vaihtoehtoista olisi paras vankien tupakoinnin järjestämiseksi. Filha ry ottaa ensisijaisesti kantaa vankien ja vankilan henkilökunnan terveyden edistämiseen liittyviin kysymyksiin. Filha ry:n mielestä arviomuihistion kohta 3.2.4, tupakoinnin kieltäminen kokonaan olisi paras ja selkein vaihtoehto sekä vankien, että henkilöstön terveyttä ajatellen.

Arviomuihistiossa esitetyt tupakoinnin järjestämisvaihtoehdot

1. Tupakointi kiellettäisiin vankien asuinselleissä, mutta vangeilla olisi rajoittamaton mahdollisuus päästä tupakoimaan muissa tiloissa

Tämä vaihtoehto ei edistäisi vankien tupakoinnin vähentämistä tai lopettamista ja vaatisi merkittävää henkilöstöresurssien lisäämistä. Monet vangeista tupakoivat runsaasti ja ovat usein hyvin tupakkariippuvaisia. Tämän vaihtoehdon vaarana on, että moni vanki polttaisi huomattavasti useammin kuin mitä nikotiiniriippuvuutta ajatellen olisi tarpeellista. Tekemisen puute lisää usein tupakointia ja tupakkariippuvuus vahvistuu.

2. Tupakointi kiellettäisiin vankien asuinselleissä, mutta vangit saisivat käydä tupakoimassa muutaman kerran päivässä ulkotiloissa tai tupakointiin varatuissa sisätiloissa

Tämä vaihtoehto voisi kannustaa joitakin vankeja vähentämään tai lopettamaan tupakointia ja vähentäisi haitallisen ympäristön tupakansavun vankilan sisätiloista. Vankien tupakoinnin lopettaminen edellyttäisi vankiterveydenhuollon tuen. On kuitenkin huomioitava, että suuri osa vangeista on hyvin riippuvaisia tupakasta se, että he saavat käydä ulkona tupakoimassa yhden tai muutaman kerran päivässä ylläpitää heidän riippuvuuttaan. Samalla ulkoilujen aikana saatu nikotiiniannos ei usein kuitenkaan riitä nikotiinin aiheuttamien vieroitusoireiden välttämiseksi. Puolet nikotiinista poistuu elimistöstä jo kahden tunnin sisällä polttamisesta.

3. Tupakointi kiellettäisiin vankien asuinselleissä, mutta vangit saisivat tupakoida vähintään kerran päivässä ulkoilujen yhteydessä

Päätös voisi vähentää vangin päivittäin poltettujen tupakoiden määrää, voisi kannustaa joitakin vankeja lopettamaan kokonaan ja vähentäisi merkittävästi haitallisen ympäristön tupakansavun vankilan sisätiloista. Tämänkin vaihtoehdon toteuttaminen edellyttäisi vahvan vankiterveydenhuollon tuen tupakoinnin lopettaville. Edellisessä kohdassa esille tuodut näkökohdat riippuvuudesta ja vieroitusoireista pitävät paikkansa myös tämän järjestämisvaihtoehdon kohdalla.

4. Tupakointi kiellettäisiin kokonaan

Vankien ja vankilahenkilökunnan terveyden edistämisen kannalta tämä olisi paras vaihtoehto. Vaikka tupakkatuotteita ei saisi vankilassa ollessa käyttää vankien nikotiiniriippuvuus on mahdollista hoitaa tehokkaasti nikotiinikorvaustuotteilla tai reseptilääkkeillä yhdistettynä psykososiaaliseen tukeen. Tupakka- ja nikotiinituotteista vapaa vankila tukisi parhaalla mahdollisella tavalla vankien tupakkariippuvuudesta irti pääsemistä ja terveyttä. Toiminta olisi kustannusvaikuttavaa sekä henkilöstöresurssien kannalta, että terveysnäkökulmasta. THL:n Vankiterveydenhuollon yksikkö (VTH) on arvioinut, että täysin tupakoimattomiin vankiloihin siirtyminen vaatisi 100.000 euron lisärahoitusta vieroituksen apuun käytettäviin valmisteisiin sekä 2-3 sairaanhoitajan työpanosta vuodessa.

Tupakoinnin kieltämistä puoltaa myös, että tämä käytäntö on jo otettu käyttöön osittain tai kokonaan useissa meidän naapurimaissamme, kuten Virossa, Norjassa ja Ruotsissa. Vankien tilannetta voidaan osittain rinnastaa tahdosta vastaiseen hoitoon terveydenhuollossa esim. psykiatrisissa sairaaloissa. Savuttomuuteen siirtyminen psykiatrisissa yksiköissä on todettu mahdolliseksi ja muutos toteutettu jo useissa maissa. Savuttomuuteen siirtymisen myötä vähennetään potilaille tupakoinnista aiheutuvaa haittaa ja tuetaan heidän sekä henkilökunnan tupakoinnin lopettamista samalla kun kehitetään laadukasta tupakoinnin lopettamisen tukea. Osastoväkivallan lisääntyminen on usein merkittävä pelko psykiatrisella henkilökunnalla savuttomaan yksikköön siirryttäessä. Tutkimusnäytön perusteella savuttomien psykiatristen osastojen myötä väkivaltatilanteet eivät ole lisääntyneet. Etelä-Lontoon ja Maudsleyn NHS Trustin 800 vuodepaikkaa sisältävän psykiatrisen hoito-organisaation tilannetta kuvaavassa artikkelissa raportoitiiin savuttoman ympäristön toteuttamiseen yhdistyneen fyysisten väkivaltatilanteiden huomattavaan vähenemiseen (potilaan henkilökuntaan kohdistama -47% ja potilastoveriin kohdistama väkivalta -15%) ensimmäisen vuoden sisällä muutoksesta (Robson et al., 2017).

Nikotiiniriippuvaiselle vangille tulee antaa mahdollisuus riippuvuudesta irti pääsemiseen. Tämä onnistuu parhaiten kieltämällä tupakointi vankiloissa. Kielto vaatii vahvan vankiterveydenhuollon tuen niin, että lopettaminen on mahdollista ilman että tupakoija kärsii vieroitusoireista.

Kunnioittavasti,

Tuula Vasankari

Pääsihteeri, professori

Filha ry

Patrick Sandström

Erityisasiantuntija

Filha ry

Lausunnonantajan muut huomiot.

-

Sandström Hans
Filha ry